

Krav på saklighet m.m. vid utformningen av pressmeddelanden på en myndighets webbplats

Beslutet i korthet: Sedan en kommun besökts av journalister publicerades ett pressmeddelande på kommunens webbplats med information om besöket. Pressmeddelandet innehöll uppgifter om att en person misstänktes för brott; bl.a. angavs felaktigt att en polisanmälan gjorts. I beslutet konstateras att en kommun i sin informationsverksamhet måste iakta regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet samt även värna den enskildes privat- och familjeliv. Kommunstyrelsen får kritik för att den vid utfärdandet av pressmeddelandet inte levt upp till dessa skyldigheter.

Bakgrund och utredning

I en anmälan gjordes JO uppmärksam på ett pressmeddelande som publicerats på Vetlanda kommuns webbplats, www.vetlanda.se, den 13 mars 2009.

Pressmeddelandet hade följande lydelse.

Uppdrag granskning på nytt uppdrag

SVT:s Uppdrag granskning var idag på besök i Vetlanda för ett nytt reportage. Det handlade om överförmyndarens roll i ett fall där en mamma misstänks ha förskingrat barnets pengar.

För att utreda vad som hänt och om överförmyndaren kunde ha agerat annorlunda har jag, i egenskap av ordförande i kommunfullmäktige, bitt Länsstyrelsen granska överförmyndarens hantering, berättar AA.

Överförmyndaren är formellt utsedd av kommunfullmäktige, men tillsynen av verksamheten ligger på länsstyrelsen. Länsstyrelsen följer årligen upp överförmyndarens arbete genom att diskutera svåra fall och granska ett antal ärenden genom stickprovskontroller.

Länsstyrelsen meddelar att man hoppas kunna lämna en rapport inom kort.

Enligt uppgift från barnet är mamman polisanmäld för förskingring. Reportrarna från Uppdrag granskning fokuserade sina frågor till myndighetens roll och agerande.

Den 17 mars 2009 publicerades på webbplatsen en rättelse med följande innehåll.

Vi skrev: ”Enligt uppgift från barnet är mamman polisanmäld för förskingring.”

Rättelse: Den uppgift vi hade fått från barnet om att mamman är polisanmäld stämmer inte. Det finns ingen polisanmälan.

På Sveriges Televisions webbplats, www.svt.se, publicerades den 20 april 2009 en artikel med rubriken ”Efter intervju: Vetlanda kommun spred lögn till media”. I artikeln fanns en beskrivning av vad som ska ha utgjort bakgrunden till

pressmeddelandet. Bland annat intervjuades kommunfullmäktiges ordförande. Enligt artikeln uppgav han, som det får förstås, att uppgiften om barnets anklagelser mot modern hade lämnats till kommunens företrädare av överförmyndaren.

Uppdrag gransknings program sändes i Sveriges Television den 22 april 2009.

Som angavs i pressmeddelandet anmälde Vetlanda kommun överförmyndarens ärende till Länsstyrelsen i Jönköpings län för granskning. I ett beslut den 31 augusti 2009 riktade länsstyrelsen mycket allvarlig kritik mot överförmyndaren, åtalsanmälde henne för misstänkt tjänstefel samt ingav en anmälan om hennes entledigande till tingsrätten.

Kommunstyrelsen i Vetlanda kommun anmodades att yttra sig över hur arbetet med webbplatsen är organiserat, vem som beslutar om publicering av pressmeddelanden, om det finns någon policy för publicering av uppgifter och vilka överväganden som gjordes beträffande publiceringen av det här aktuella pressmeddelandet.

Kommunstyrelsen redogjorde i sitt yttrande för organisations- och ansvarsfrågorna samt uppgav att det för arbetet med webbplatsen finns riktlinjer avseende bl.a. syfte, målsättning, kvalitetskrav och för hur information ska värderas. Vad gäller de överväganden som gjordes beträffande den ifrågasatta publiceringen anförde kommunstyrelsen följande.

Vår utgångspunkt i informationsfrågor är att alltid ha initiativet och vara öppna mot allmänheten och låta den som vill ha insyn. Frågor vi alltid ställer oss innan publicering är bland annat om informationen är viktig, för vem, äger vi informationen och vad är kommunens roll i sammanhanget.

Det nu aktuella pressmeddelandet formulerades av informationsavdelningen och granskades därefter av kommunchefen och kommunfullmäktiges ordförande som godkände publicering. [---]

Ingen information lämnades i pressmeddelandet på kommunens hemsida som röjde BB eller hennes anhörigas identitet.

Vi strävar efter att alltid ha korrekt och aktuell information. Om något skulle visa sig felaktigt, ändrar vi skyndsamt. I just det här fallet, valde vi att tydligt markera att vi gjort en rättelse eftersom det annars kunde uppfattas som att vi försökte dölja vårt misstag.

JO begärde in Vetlanda kommuns *Riktlinjer för vetlanda.se och tillhörande webbplatser*.

En kontroll hos Radio- och TV-verket visade att kommunens webbplats inte hade utgivningsbevis.

Rättslig reglering

Den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen ska iaktta saklighet och opartiskhet, 1 kap. 9 § regeringsformen (RF).

Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket RF ska det allmänna värna den enskildes privat- och familjeliv. Regler till skydd för den enskildes privatliv finns bl.a. i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och i brottsbalkens bestämmelser om ärekränkning. Av de senare framgår att den som utpekar någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar en uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning kan dömas för förtal (se vidare 5 kap. 1 § brottsbalken).

I 2 kap. 3 § andra stycket RF anges att varje medborgare, i den utsträckning som närmare anges i lag, ska skyddas mot att hans eller hennes personliga integritet kränks genom att uppgifter om honom eller henne registreras med hjälp av automatisk databehandling. Bestämmelser med avseende på den personliga integriteten har bl.a. meddelats i personuppgiftslagen (1998:204), PUL.

Enligt definitionen i 3 § PUL är personuppgifter all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en levande fysisk person. I 5 a § behandlas bl.a. löpande text, s.k. ostrukturerade personuppgifter. Enligt bestämmelsen är sådan behandling inte tillåten om den innebär en kränkning av vederbörandes personliga integritet. En helhetsbedömning ska göras i fråga om en kränkning föreligger eller ej. Det bör bl.a. beaktas hur känsliga uppgifterna är, i vilket sammanhang de förekommer, för vilket syfte de behandlas, vilken spridning de kan få samt vad behandlingen kan leda till (se prop. 2005/06:173 s. 26 ff.).

Bedömning

Allmänna förutsättningar

Den information som en kommun tillhandahåller allmänheten, exempelvis på en webbplats, omfattas av regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Det får bl.a. anses innebära att uppgifter som lämnas ska vara korrekta till såväl innehåll som form, att de ska baseras på hållfast underlag och att det ska vara sakligt motiverat för kommunen att ge spridning åt uppgifterna. Kravet på opartiskhet innebär bl.a. att informationen ska vara allsidig och objektiv. Den får således inte vinklas till myndighetens egen förmån.

Även stadgandet om det allmännas skyldighet att värna den enskildes privat- och familjeliv ska beaktas. Beskyllningar om brott och andra klandervärda handlingar från enskildas sida är självfallet särskilt känsliga.

Dessa grundläggande principer är som framgått fastslagna i grundlag, vilket betyder att de ska tillämpas även då allmänna organ lämnar information via medieformer som omfattas av regleringen i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. I den mån en kommun ansökt om och erhållit utgivningsbevis för en webbplats i enlighet med yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser fritar detta alltså inte kommunen från skyldigheten att iaktta vad som stadgas i regeringsformen.

Pressmeddelandet

Huvuddelen av pressmeddelandet handlar om att företrädare för massmedia besökt kommunen, vad besöket gällde och vilka åtgärder kommunen vidtagit avseende eventuella felaktigheter i det granskade ärendet. Innehållet var i dessa delar okontroversiellt.

I pressmeddelandets ingress lämnas emellertid uppgiften att en mamma var misstänkt för förskingring och i meddelandets sista stycke uppges att hon var polisanmäld. Syftet med denna utformning kan antas ha varit att inrikta uppmärksamheten mot hennes påstådda brott snarare än mot överförmyndarens och kommunens eventuella tillkortakommanden, som stod i fokus för journalisternas intresse. Pressmeddelandets utformning var därmed ägnad att ge intryck av att kommunen velat ta loven av den kritik som kunde förutses från massmedias sida.

Det behöver i och för sig inte vara fel av en myndighet att agera ”proaktivt” i syfte att förebygga skador som kan orsakas av att oriktiga eller missvisande uppgifter kommer i omlopp. Det kan i vissa fall tvärtom vara angeläget att initiativ av det slaget tas. En förutsättning är dock att kraven på saktighet och opartiskhet iakttas. Det har inte framkommit något godtagbart skäl för kommunen att i pressmeddelandet över huvud taget beröra frågan om brott hade förekommit. Uppgiften om polisanmälan var felaktig, och den publicerades uppenbarligen utan närmare faktakontroll. Sättet för publiceringen präglades sammanfattningsvis inte av den objektivitet som kraven på saktighet och opartiskhet i regeringsformen förutsätter. Det är särskilt allvarligt att agerandet gick ut över enskilda, vilkas privat- och familjeliv kommunen hade en skyldighet att värna.

Redan med anläggande av dessa för allmän verksamhet grundläggande kriterier måste kommunstyrelsens agerande vid utfärdandet av pressmeddelandet alltså kritiseras.

Att publiceringen varit problematisk även i förhållande till annan rättslig reglering framgår av redogörelsen ovan. Det saknas dock skäl för mig att gå in på en närmare bedömning i dessa delar, som framstår som följdverkningar av de grundläggande bristerna avseende saktighet och opartiskhet.